

ԳՐԱԿԱՆ

A POEM BY YOVHANNĒS ERZNKAC’I PLUZ
(Armenian and English)

Here I publish the first translation into English of a poem of 252 lines, composed by Yovhannēs Erzncac’i, dubbed Pluz, who lived between ca. 1240 and 1293. The cognomen Pluz distinguishes him from his younger contemporary, the theologian Yovhannēs Erzncac’i Corcorec’i (ca. 1260-ca. 1335).¹ He was ordained as a *vardapet* in 1268 and travelled to Jerusalem on a pilgrimage in 1281. He died in 1293 and was buried in S. Nšan Church in Erzuka.

The Armenian text below is taken from Armenuhi Srapyan’s edition, pp. 183-199.² She assigns it the number “5”. The poem, as its title indicates, was written for a lay audience, whose instructor Yovhannēs was. It is written in quatrains, and in monorhyme, which changes every third stanza.³

<p>1 Օրհնեալ է Աստուծոյ անունն ու միշտ կենդանոյն, Որ ետ խելք ու միտք եւ իմաստ մարդոյն, Որ քննէ ու պատմէ զբան անճառելոյն, ՅԱստուծոյ գոհանայ ստեղծուածն ի հոգոյն:</p>	<p>Blessed is God’s name, the always-living One’s, Who gave intelligence and mind and understanding to man, Who examines and relates the word of the indescribable One, He who is created from dust praises God.</p>
<p>5 Յաստընուորս ենք կարօտ յերկնից ի բարոյն, Ու ծածկեալ ենք մեղօք, զինչ լոյսն ի յամպոյն, Մեք բուսաք զերթ ծաղիկ յերեսն ի հոգոյն, Ծարաւած ենք բարի զինչ տունկն ի ջրոյն:</p>	<p>In this world we are needy of heavenly good things, And we are obscured by sins, like light by a cloud, We have grown like flowers on the face of the dust, We thirst for the good, like a plant for water.</p>
<p>Մեք նըման ենք նաւին ի մէջն ի ծովուն, 10 Անդադար ենք կենօք, զինչ նաւն ի քամուն, Ի դրախտէն ենք ելած ու յանմահ պրտղոյն, Կու մաշինք յաշխարհիս ի հոգն ի մահուն:</p>	<p>We are like a ship in the heart of the sea, We are restless through life, like ship in a gale. We went out of the Garden and the deathless fruit, We are worn out in this world by worry, by death.</p>
<p>Ես տկար Յովհաննէս հոգով տառապել, Կարօտած եմ բարի, որ չեմ լիացել, 15 Յաշխարհիս եմ կացել, մեղօք ցընորել, Ու գանձէն հոգեւոր աղքատ մընացել:</p>	<p>I weak Yovhannēs, afflicted of spirit, I yearn for something, which does not sate me. I stay in this world, deluded by sins, And yet I am poor of spiritual treasure.</p>

¹ Both authors are discussed in N. Bogharian (1971), Հայ գրողներ *Armenian Writers*, (Jerusalem: Sts James Press), 320-323 and 360-363.

² Yovhannēs Erzncac’i (1958), Յովհաննէս Երզնկացի. Ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր *Yovhannēs Erzncac’i. Study and Texts*, ed. Armenuhi Srapyan (Yerevan: Academy of Sciences).

³ I am indebted to my friend Theo van Lint who made a number of valuable corrections.

Աղաչեմ զԱրարիչն, որ զիս ըստեղծել, Ու զհոգիս, ու զմարմինս մըտօք յօրինել, Որ տայ բան ինձ խօսել ու զձեզ խրատել, 20 ԶԱստուծոյ անճառէն բանիւ ձեզ պատմել:	I beseech the Maker, who created me, And made with mind, both my spirit and body, To give ⁴ me words ⁵ to speak and instruct you, To tell you with words of the ineffable God.
Արեգակն որ ստեղծուածն, լուսով նա լցել, Բայց տրկար աչք մարդոյ յինք չիշխէ նայել. ԶԱստուծոյ անճառէն ո՞վ իշխէ խօսել, Երբ ամէն մարդոյ միտք մեղօք պաշարել:	The sun He created, he filled with light, But the weak human eye cannot look at it. Who can speak of the ineffable God, When all humans' minds are besieged by sins?
25 Բայց կամիմ ես խօսել բանիկ մի քանի, Լրսեցէք իմ եղբարքն՝ ու որդիք սիրելի, Տղայոց միտք զերթ մոմ կակուղ կու լինի, Մատէնհար դիր զուսումն, որ շուտով նըստի:	But I wish to speak a few little words, Listen my brothers and beloved sons, The minds of boys are like soft wax, So study's a sealing, which quickly sets hard.
Զերթ զուռիկ է մատղաշ, որ հեշտ ոլորի, 30 Հայելի է պայծառ, որ ժանգ նա չունի, Զերթ զոսկի է խալաս, որ այսպ չերեւի, Զերթ ջոհար ակն է լալ, որ լոյս կու ցաթի:	He is like new willow sprouts, easily entwined, He is a brilliant mirror with no imperfection. He is like pure gold, that shows no rust, Like a jewel, a ruby that shines forth with light.
Թէ կամիս, որ կրթես զմանուկն ի բարի, Դու լրկամ դիր բերնին, որ շատ չխօսի, 35 Յամօթոյն յերկեղէն, յահէն, թէ լինի, Զգայարանքն իւր պահէ, որ վայր չվաթի:	If you wish to educate the young one for good, Put a bit in his mouth so that he speaks little, By shame, by fear, by terror, whichever it be Let him control his senses, so that he is not dissipated.
Որք մանուկք էք, տղայք, ուսման ցանկացող, Եղերուք Աստուծոյ ու մարդկան սիրող, Յուսացէք դուք յԱստուած, որ բարեացն է տուող, 40 Ու հնազանդ լիք մարդկան՝ ուսման փափագող:	You who are young ones, boys, longing for study Be lovers of God and humanity, Hope in God who is giver of good things, And be obedient to men, desirer(s) of study.
Թէ տղայ էք մտօք, կաթինըն սիրող, Ես լինիմ ձեզ ծնող՝ կաթն արբուցանող, Թէ իմաստուն եք՝ մտօք հզօր ու կարող, Հաստատուն կերակրով լինիմ ձեզ պատուող:	If you are boys in mind, lovers of benefit, I will be a parent for you, who gives milk to drink, If you are wise, with strong and powerful minds, I will be constantly honour you with food.
45 Թէ ոսկոյ ու արծաթոյ գանձի ցանկացող, Զեզ ճոհար տամ անգին, թէ մարդ կայ գնող: Աշխարհիս մեծութիւնն ու գանձն է խաբող, Բայց հոգոյն բանն ու խօսքն յերկինքն է հանող:	If you desire treasures of gold and silver, I will give you a priceless jewel, if one were to buy it, This world's wealth and treasure is a trickster. But the spirit's word and speech bring you to heaven.
Յաշխարհիս եմ տեսել չորս իրք սիրելի, 50 Որ ամեն մարդոյ միտք իրեն հաւանի. Որ ունի գեղեցիկ պատկեր ցանկալի, Կամ իշխան է մեծ եւ տէր նա գանձի.	In this world I have seen four things loveable, To which the minds of all men agree: He who has a beautiful image (is) desirable, Or is indeed a rich prince and lord of a treasure.

⁴ Literally: and gives, that He may give.⁵ Literally: word, speech

Ով հոգովն մաքուր, սուրբ, առաքինի, Կամ մտօք իմաստուն, բնութեամբն է բարի: 55 Պատկերին փառքն ամեն նրման է ծաղկի, Թէ հոգմ յինք շնչէ, նա շուտ թառամի:	He who is clean, pure, and virtuous, Or is discerning in mind, good by nature, [.] His image's glory is in all like a flower, If a breeze blows on it, it fades quickly.
Հարըստին գանձն ամեն զերթ ջուր հեղեղի, Որ հոսէ պահ մի գայ ու շուտ ցամաքի. Որ գիտուն է ու սուրբ՝ յԱստուած նրմանի, 60 Որ միայն է անմահ ու անեղանելի:	The treasure of the wealthy is poured out like water, That flows for a time, comes and quickly dries up, He who is knowing and holy is like God, Who alone is undying and increate.
Զիմաստունն ո՞վ կարէ գովել լեզուով, Կամ ըզխօսքն խելաց գընել ջօհարով: Ով գիտուն է ու սուրբ՝ ճրագ է լուսով, Որք զրկած են անդից՝ տանջին խաւարով:	Who can praise the wise man with his tongue, Or buy insightful speech with a gem? He who is knowing and holy is a lamp for light Those who are robbers of fields are tortured in darkness.
65 Թէ նման ես լուսնին, աղուոր սուրաթով, Ու անխել ես մըտօք ու պիղծ դու գործով, Դու պատկեր ես բըռէ, նախշած դեղերով, Որ թէ ջուրըն թանայ ջնջի նա փութով:	If you are like the moon, with a beautiful face And your mind is foolish and your deeds abominable, You are an image of ⁶ plaster, drawn with ink, Which, if water wets it, is quickly obliterated.
Թէ յազգէ ես դու մեծ ու իշխան պատուով, 70 Կամ ունիս գանձ առատ ու տուն լի ոսկով. Ու չունիս խելք ու միտք, անճար դու հոգով, Անասուն ես անբան, կամ ոսկի դու կով:	If you are of a great family and a princely honour, Or you have plentiful treasure and a house full of gold, And you have no brains or mind, your spirit's incapable, You are a dumb animal, or you are a golden calf.
Իմաստուն մարդն ու սուրբ կամար է ամպէ, Ու յիւր քաղցր անձրեւէն յերկիր նա ցօղէ, 75 Իմաստուն մարդն ու սուրբ աղբիւր ջրոյ է, Որ ծարաւ յինք դիմէ զնա արբուցանէ:	A wise and holy man is a bow in a cloud, And he bedews the ground with his sweet rain, A wise and holy man is a spring of water, And he gives drink to the thirsty who have recourse to him.
Իմաստուն մարդն ու սուրբ յանմահ տնկոյն է, Ով յիւր շուքըն դիմէ, պտղոյն ճաշակէ, Իմաստուն մարդն ու սուրբ բժիշկ հրմուտ է, 80 Որ ըզհիւանդ մեղօք նա ողջացնէ:	A wise man and holy is an immortal plant, ⁷ He who has recourse to his shade, eats of his fruit. A wise man and holy is a skilled physician, Who heals him who is ill through sins.
Իմաստուն մարդն ու սուրբ յերկնից լուսոյն է, Որ անգէտ յինք դիմէ, շահ ըզնայ վառէ. Բայց գիտուն ճշմարիտ գայն մարդն ճանաչէ, Որ ուղիղ հաւատով զԱստուած դաւանէ:	A wise man and holy is from the heavenly light, The ignorant who has recourse to him, flames up like a torch, But the true knower recognizes that man, Who confesses God with honest faith.
85 Ամենայն բան դժար գիտելն ի լրման. ԶԱստուծոյ ո՞վ կարէ խօսել բանական. Անըսկիզբն է Աստուած եւ անհասական, Անճառ, անպատում եւ անթարգմանական:	Everything is difficult to know fully, Which rational being can speak about God? God is without beginning and incomprehensible, Ineffable, He cannot be related or explained.

⁶ I.e., on.⁷ Literally: of / from an immortal plant.

Անըսպառ, անվախճան եւ անեզրական, 90 Միայնակ է եւ մի յէիցս աննըման, Բնութիւն բարձրագոյն է եւ անսահման, էութիւն գերազանց եւ անճառական,	Infinite, without end, and unlimited, He is unique and unlike any one of the beings, He is the highest nature and indivisible, A sublime and ineffable being,
Անորակ եւ անձեւ եւ անտեսական, Երբեայց է անշփոթ, մի՝ անզատական. 95 Այս կարի բարձրագոյն մըտացս եղական, Թէ զիա՞րդ մի ու երեք զԱստուած հաւանան:	Without accident and form and type, He is threefold without confusion, One, inseparable. This One, so highly exalted over our created minds. How do they believe God is single and triune?
Մինն հայր է անծին եւ սկիզբն ոչ ունի, Մինն բան եւ ծընունդ, եւ հօրն է որդի, Մինն ելումն եւ բխումն Աստուծոյ հոգի, 100 Որ ընդ հօր եւ որդոյ Աստուած դաւանի:	One is the unbegotten Father and has no beginning, One is the Word and begotten and the Father's son, One is the emanation and issuing forth, the Spirit of God, Who is confessed with God with the Father and Son.
Միայնակ հայրն է հայր, զի հայր նա չունի, Բանն որդի եւ ծընունդ, զի ոչ ոք որդի, Ճշմարիտ սուրբ հոգին հոգի նա կոչի, Ի հօրէ իսկ բխեալ՝ յորդոյ երեւի:	Only the father is Father, for he has no father The Word is Son and offspring, for nobody is (his) son, The truly holy spirit is called Spirit, Having issued forth from the Father, it is revealed through the Son.
105 Դէմք երեք եւ անձինք յատուկ ճանաչի, Մի՛ բնութիւն Աստուած եւ Տէր դաւանի. Ոչ որդին կամ հոգին կրսեր երեւի, Ոչ փոքր, ոչ նուազ, ոչ եղանելի:	Three aspects and persons are known separately, Confessed as one nature, God and Lord, Neither Son nor Spirit is seen to be junior, Not smaller, nor lesser -- increate.
Օրինակ կամ նըշան այսոր թէ ուզես, 110 Դու ունիս միտք ու բան, ու խօսք թէ գիտես. Միտքդ հայր, բանդ որդի, զխօսքըդ հոգի տես, Ու Աստուծոյ պատկերէդ զԱստուած ճանաչես:	If you wish (to have) a symbol or sign of this, You have mind and reason and speech that you discern. Your mind is father, your reason - son, your speech spirit, And through your image of God, you recognize God.
Թէ չունի մարդն միտք, անմիտ դու կոչես, Թէ չունի բան ու խօսք՝ մունջ ըզնա գիտես, 115 Ով հոգի չինք չունի, մեռած է, թաղես, Ու այդ երեք անուանէդ զմարդըն ճանաչես:	If man does not have a mind, you call him mindless, If he has no word or speech, you know him to be dumb, He who has no spirit in him is dead, you bury him, And through these three names ⁸ you recognize man.
Որ զԱստուած Արարիչ բանիւ դաւանես, Դու զիա՞րդ առանց բան զԱստուած ճանաչես, Ով հոգով կենդանի զմարդըն տեսանես, 120 Դու զիա՞րդ անհոգի զԱստուած պատըմես:	If you who confess God Creator by word, How will you know God without word? You who see man living through the spirit, How do you say God is without spirit?
Թէ կամիս այլ նշան դու յայտնի ուզել, Եւ զԱստուածն աշխարհիս այնով ճանաչել, Դու երեք արեգակն հաշվէ ծագել, Ու երեքին լոյսն ամեն յիրար խառնել:	If you wish another sign to be evident, And to know the God of this world through it. You reckon three suns are shining, And the light of all three to be mixed.

⁸ i.e., things. [would ‘appellations’ fit?]

125 Նոյնպէս հայր, եւ որդի, եւ հոգին բխեալ, Որ անձամբ եւ դիմօք միայն բաժանեալ, Զօրութիւն եւ բնութիւն եւ գործ միացեալ, Մի Աստուած եւ երեք անձինք որոշեալ:	Similarly Father, Son, and Spirit issue forth, Which are separate only in person and aspect, United in power and nature and action, One God and three persons separate.
Զարեգակըն երեք չկարեն խառնել, 130 Կամ գլուսոյն միութիւն ի բաց զատանել. Աստ զանձանց յատկութիւն չիշխեն շփոթել, Ոչ բնութեամբ զմիութիւնն ի զատ բաժանել:	Three are unable to mix up the sun, Or to distinguish the unity of the light, Here they cannot confound the specificity of the persons, Nor can the unity be separated into parts by nature.
Ճշմարիտ է այս բանս, ուղիղ, հաւատայ, Ու զմտացըտ խաւարն ի բաց փարատեալ, 135 Մի՛ լինիր դու տըղայ, տխմար՝ ւ անիմայ, Թէ Աստուած հայր՝ ւ որդի ինչ ցեղ լինէնայ:	This word is true, orthodox, believe (it)! And remove the darkness of your minds! You, be not a child, silly and foolish, About what kind of Father and Son God is.
Կամ որդին հօր և բան զիա՞րդ մարմնանայ, Կամ յարգանդ սուրբ կուսին տղայ գոյամայ, Թէ Աստուած է անմահ, զիա՞րդ մահանայ, 140 Կամ հրէիցըն ձեռք ի խաչ վերանայ:	So how does the Father's Son and Word take on body? So how does the holy Virgin's womb bring the child into being? If God is immortal, how does he die? Or is raised on the cross by the hands of the Jews?
Ըզպատճառն այս բանիս մտօք դու քննեալ, ԶԱստուծոյ բանն ու զգործն հոգով ճանաչեալ. Ով կարէ իմանալ, թող միշտ գոհանայ, Ում անհաս եւ անճառ՝ ուսմամբ լիանայ:	Search out the cause of this thing with your mind Through (your) soul know God's Word and work, He who can comprehend, let him always praise Him who is incomprehensible and ineffable; he is full of learning.
145 Արարիչն երբ ստեղծեց զԱդամն ի հողէն, Գեղեցիկ յօրինեց ըզկինն ի կողէն, Յիւր պատկերըն պատուեց փառօք լուսեղէն, Կերպարան իւր արար զմարդըն նիւթեղէն:	When the Creator made Adam from dust He fashioned the woman beautiful from his side, He honoured his image with luminous glory He made the man material, in his form.
Ի դրախտին եղ պատուով անկեալն ի յէն, 150 Պատուիրան ետ պահել ի միոյ ծառէն. Յամենայն պըտղոյ դու կեր, բայց մի՛ ի մէկէն, Թէ չէ մահ քեզ տիրէ յահեղ հրամանէն:	In the Garden he set (him) with glory, who had fallen from the existent. ⁹ He gave(him) a command to abstain from the one tree: "Eat of all fruit, but not from the one, If not, death will rule you by fearsome command.
Նախաստեղըն պատրեալ խաբմամբ ի յօձէն, Զրկեցաւ ի դրախտէն յանմահ ի վայրէն, 155/ Ողորմելին այն կորոյս զփառքըն լուսեղէն, Ու մահու մատնեցաւ յիւր արարողէն:	The protoplast seduced by the serpent's deceit Was expelled from the Garden, from the immortal place. That pitiful one destroyed his luminous glory, And was delivered to death by his Maker.
Բարկացաւ Արարիչն, որ զնա ստեղծեաց, Փըշաբեր դառնութեամբ զերկիրս անիծեաց. Քրտամբք կերակըրիլ ըզհաց հրամայեաց, 160 Զստեղծւածնըն ի հողոյ ի հող նա մատնեաց:	The Creator was angry, who had created him, He cursed the earth with thorny bitterness. He commanded him to eat his bread with sweat, He delivered to the dust him created from dust.

⁹ This describes creation.

165 Բանսարկուն սատանայ, որ զմարդըն խաբեաց, Ի դրախտէն եւ յանմահ պտղոյն որոշեաց, Զարարածըս մարդկան պաշտել հրապուրեաց, Հեռանալ յարարչէն ի բաց բաժանեաց:	The devil Satan who deceived the man, Separated him from the Garden and the immortal tree. He enticed human creatures to worship (him), he separated them to be distant from the Existent.
Ահա այ՛ս էր պատճառ բանին հայրական, 170 Իջանել ի յերկնից յարգանտ կուսական, Յիւրական աթոռոյն էր անզատական, Եւ ի ծոց սուրբ կուսին մանուկ գոյական:	Behold this was the cause for the paternal Word, To descend from heaven to the virginal womb, He was inseparable from his own throne, And the child's being was in the holy Virgin's bosom.
Ծնանի ի կուսէն սուրբ անապական, Անարատ պահելով զկնիք կուսական, 175 Ի յերկրի մարդ լինի ծնընդեամբ մայրական, Ի յերկինս է ընդ հօր անբաժանական:	He was born of the holy and incorruptible Virgin, Keeping the virginal seal immaculate. He becomes a man on earth by maternal birth, In heaven he is with the Father indivisibly.
Ի յերկուց կատարեալ բնութեանց բանական, Միացեալ նոր խառնումն եւ անճառական, Անորիշ եւ անքակ եւ անբացական, 180 Անխառն, անշփոթ եւ անեղական:	Rational from two perfect natures, Uniting a new and indescribable mixture. Indistinguishable and indissoluble and inseparable, Unmixed, indistinguishable, and uncreated.
Ծնանի տղայաբար մանուկ կուսածին, Զի եւ մեզ շնորհեսցէ ծնունդ հոգէծին. Առաջին մայրն եբեր ծընունդ ցաւագին, Մարիամ սրբուհին զՅիսուս միածին:	He is born childlike, a virgin-begotten child, So that the spiritually begotten offspring may grace us. The first mother bore a painful birth, The holy Mary, Jesus only-begotten.
185 Ի յերկրի շրջեցաւ բանըն հայրածին, Զի բարձցէ զփուշ մեղաց մեր պատուհասին, Մըկրտէր Յովհաննէս ըզտէրն ի ջրին, Զի ջրով մաքրեսցին մեղքն Ադամային:	The paternally-begotten Word wandered the earth, So that he might remove the thorn of punishment for our sins, John baptized the Lord in the water, So that the Adamitic sins might be cleaned by water.
Ի խաչին բեւեռին բազուկք Արարչին 190 Զի զմեզ դարձուցէ յիւր սէրն առաջին. Մեռանի անմահն մարմնով ի խաչին, Զի եւ մեզ շնորհեսցէ զիւր անմահութիւն:	They nailed the arms of the Creator to the cross, So that he might turn us back to his first love, The immortal one dies bodily on the cross, So that he might bestow his immortality upon us.
Ի յերկրի թաղեցաւ Տէրն արարածոց, Զի մարմինքն օրհնեսցին յերկրի թաղելոց, 195/ Աւերեալ կործանեաց զդուռն դժոխոց, Արձակեաց զհոգիսն անդ արգիլելոց:	The Lord of Creations was buried in the earth, So that the bodies of those buried in the earth might be blessed. He ruined and destroyed Hell's gate, He sent forth the souls of those shut up there.
Երեքօրեայ յարեաւ Տէրն ի մեռելոց, Յարութեան յոյս տալով մեր ննջեցելոց, Ի յերկինս համբարձաւ յոյսն արարածոց, 200 Զի եւ մեք բարձրացուք յերկինս ի խորոց:	On the third day he arose, the Lord, from the dead, Giving hope of resurrection to our dead, He ascended to heaven, the hope of creatures, So that we might be elevated from the depths to heaven.
Միւս անգամ է գալոց, զերկիր դատելոց, Փառօք հօր եւ մարմնովն՝ որով էառ խոց, Դատաստան առնելոց հոգոց եւ մարմնոց, Ըստ հաւատոց, գործոց համար ուզելոց:	He will come again, to judge the earth, With the Father's glory and the body, by which he was wounded, To pass judgement on bodies and souls, Wishing an accounting of faith and deeds.

<p>205 Ով հաւատ գեղեցիկ եւ գործ գովելի, Յամենայն արարածս ձեզ ի՞նչ նմանի. Ով ունի գեղեցիկ ճուհար եւ ոսկի՞. Քան զամէն է հարուստ, ով ըզձեզ ունի:</p>	<p>O, beautiful faith and praiseworthy deed, Of all creations what is like you? Who has beautiful jewels and gold? He who has you is richer than all!</p>
<p>Ով ուզէ որ յերկրէս յերկինք ելանի, 210 Թող բեռն թեթեւցընէ եւ թեթեւ թըռչի. Ով կամի որ զԱստուած աչօք տեսանի, Հանապազ ձեր լուսոյն ինքն հետեւի:</p>	<p>He who wishes to climb from this earth to heaven, 210/ Let his burden be light and the let him fly lightly. He who wishes to see God with his eyes, He always follows your light.</p>
<p>Ով յանգէտ ու ի խաւար մեղաց փախըչի, Նա ըզձեզ ջահ վառէ յիւր լոյս ցընծալի, 215 Ով ի ծով աշխարհիս նաւիլ յօժարի, Թող ձենով նաւ զուգէ որ յեզր ելանի:</p>	<p>He who flees from ignorant and darkling sins, He kindles a torch for you in his joyful light, He who enjoys navigating the sea of this world, May he build his ship through you so that it reaches shore.</p>
<p>Գեղեցիկ ես հաւատ, զինչ ըզծառ ծաղկած, Ամենայն գործ բարի պըտուղ քո բերած, Դու աղբիւր ես հաւատ, ի յորդոյ բխած, 220 Ամենայն գործ բարի ի քէն բաժանած:</p>	<p>You are beautiful, faith, like a flowering tree, Bearing every good deed as fruit. You, faith, are a spring flowing forth from the Son, Every good deed derives from you.</p>
<p>Դու մայր ես հաւատ յաշխարհ վկայած, Ամենայն գործ բարի որդին քո ծընած. Զինչ յաշխարհս դաշինք ու ուխտ կայ դրած, Ամենին կապն ամուր հաւատն է դըրած:</p>	<p>You, faith, are a mother bearing witness on earth, Giving birth to every good deed, your son. Whatever contracts and covenants are made on this earth, Faith is stronger than every bond.</p>
<p>225 Ամենայն իրք, որ ինքն աչօք չէ տեսած, Հաւատով հեռաւորն ի ձեռն է եկած. ՅԱստուծոյ սուրբն ամէն հաւատն են գոված, Յաշխարհէս հաւատով յերկինքն են ելած:</p>	<p>All things which he did not see with his eyes, The distant one achieves by faith, To God all the saints will praise every faith, They climb by faith from this earth to heaven.</p>
<p>Փառաւոր ես հաւատ առ քեզ պաղատիմ, 230 Քո ուժովդ ի մեղաց ելնել յօժարիմ, Զոր ապրիմ յաշխարհիս ես քենով պատուիմ, Երբ մեռնիմ՝ ինձ պաշար ըզքեզ կու տանիմ:</p>	<p>You, faith are glorious, you I implore, I desire by your power to overcome sins. So that I may live in this world, I am honoured by you. When I die, I will bring you to me as a sacrament.</p>
<p>Ի դժոխոցն ի յահէն քէնով ազատիմ, Եւ ի սէրն Աստուծոյ քենով հասանիմ, 235 Թէ տառապեալ եմ՝ աղքատ, գանձ ըզքեզ ունիմ, Թէ հարուստ եմ՝ ուժով քէնով խըրատիմ:</p>	<p>By you I am freed from Hell and from fear, And I reach God's love through you, If I am suffering and poor, I have you as a treasure, If I am rich and powerful, I am rebuked by you,</p>
<p>Թէ տխմար եմ՝ անգէտ ի քեզ կու նայիմ. Իմաստուն ու գիտուն՝ քէնով թէ լինիմ, Յամենայն ատէն ի յոյս ըզքեզ ունիմ, 240/ Եւ ի շար պատահմանց քէնով ես փրկիմ:</p>	<p>If I am foolish and ignorant, I look to you, Wise and knowledgeable I become through you, At every time I have you for hope, And I am saved from bad events by you,</p>
<p>Սիրելիք եւ եղբարք, որ յաշխարհի էք, Կամ կարդայք կամ լսէք ըզբանս եւ ասէք, ԶՅովհաննէս տառապեալս յաղօթս հիշեցէք, Թողու՞թիւն յանցանաց իմոց հայցեցէք:</p>	<p>Beloved and brothers, who are in the world, Read or hear these words and say, Remember miserable Yovhannēs in your prayer. Beg for forgiveness of my sins.</p>

245 Զհաւատոյ բանըս զայս դուք միշտ յիշեցէք, Զձեր հոգիդ ու զմարմինըդ սուրբ պահեցէք, Զանցաւոր կեանքըս զայս, բնաւ մի՛ սիրէք, ՅԱստուծոյ օրինացն բնաւ զձեզ մի զատէք:	Remember always these words of faith, Keep your souls and bodies pure, Love not at all this transient life, Lay not aside the laws of God.
Ճշմարիտ հաւատով զԱստուած սիրեցէք. 250 Զբարեբար պարգեւացըն միշտ գոհացէք, Զհայր եւ զորդին եւ զսուրբ հոգին գովեցէք, Օրհնութեամբ, գոհութեամբ բարեբանեցէք:	Love God with true faith, Praise the Beneficent of gifts always. Praise Father and Son and Holy Spirit! With blessing, and laudation, give praise!

MICHAEL E. STONE

*Professor Emeritus of Armenian Studies and
Comparative Religion at the Hebrew Univer-
sity of Jerusalem*

ԳՐԱԲԱՐԵԱՆ ԱՍՈՅԹՆԵՐ

Մի՛ ստանար նախատինս յարանց չարաց, եւ մի՛ նախանձիր ընդ ճանապարհս
նոցա:

Ոչ օգնեսցեն գանձք անօրինաց, այլ արդարութիւն փրկէ ի մահուանէ:

Բրդեա՛ քաղցելոց զհաց քո, եւ զաղքատն անյարկս տար ի տուն քո:

Ի հաւատոյ եւ յուսմանէ տգէտք երեւին, եւ ի գործս՝ ծոյլք:

Երանի որոց ոչ իցէ տեսեալ եւ հաւատասցեն:

Ոչ է բարւոք առնուլ զհաց ի մանկանց եւ արկանել շանց:

Կոյր զրկի ի ճառագայթից արեգական, եւ տգիտութիւն զրկի ի կատարեալ կենաց:

Զգո՛յ՛ լերուք յամենայն անիրաւութեանց:

Իւրաքանչիւր ծառ ի պտղոյ իւրմէ ճանաչի:

Ի յաւելուածոյ սրտի խօսի բերան նորա: